

CLIM: Coöperatief Leren in Multiculturele groepen

Theoretische achtergrond

CLIM, *Coöperatief Leren In Multiculturele groepen*, is een Vlaamse variant van *Complex Instruction* ontwikkeld door Elisabeth Cohen (Cohen E. , 1994). CLIM is een methodiek die ervoor zorgt dat de heterogene samenstelling van je klas een meerwaarde krijgt. Door middel van CLIM bevordert je een positief leerklimaat waarbij de leerling naast het inhoudelijke ook sociale vaardigheden wordt bijgebracht. CLIM is dus geen doel op zich.

CLIM kan worden opgedeeld in *Coöperatief, Leren* en *Multiculturele* groepen.

Het *coöperatieve aspect* staat voor het belang van interactie in de groep. Leerlingen worden hierdoor onderling afhankelijk van elkaar en worden zowel voor hun eigen bijdrage als voor het groepsproduct verantwoordelijk geacht. Door het aanbieden van een veilige leeromgeving wordt de groepsdynamiek bevorderd. De leerhouding van leerlingen kan dan weer bevorderd worden door in te gaan op de reeds aanwezige attitudes, kennis en vaardigheden van de leerlingen.

In CLIM wordt het *leren* en niet het lesgeven benadrukt. Cruciaal hierbij is dat alle (!) leerlingen actief participeren zodat kennisinhouden, vaardigheden en houdingen worden eigen gemaakt en toegepast worden in andere situaties. Als voorwaarde geldt dat de leerkracht als mediator in plaats van docent optreedt.

Multiculturaliteit en diversiteit worden bij CLIM onder een brede noemer geplaatst. Het gaat hier om de ontelbare verschillen, maar ook om de gelijkenissen tussen leerlingen. Door coöperatief te werk gaat met deze gelijkenissen en verschillen, probeert CLIM iedere leerling tot leren te brengen. Groepswerk kent het beste resultaat binnen heterogene groepen. Hieronder wordt een combinatie verstaan van verschillen in intelligentiedomeinen (sociaal, fysiek, verbaal, muzikaal, ...) en verschillen in status.

1. De eerste stap: Een 'climmig' klasklimaat

Een goed groepswerk kan pas van start gaan als er een goed klasklimaat aanwezig is. Dit noemt CLIM een 'climmig' klasklimaat. Een 'climmig' klasklimaat wordt gezien als startpunt, maar blijft belangrijk om doorheen het schooljaar te bevorderen.

De vier basisprincipes om tot een 'climmig' klasklimaat te komen:

1. Werken aan ervaring met groepswerk
2. Zich aan de afspraken houden
3. Werken aan attitudes
4. Ervaring met rollen

Sommige leerkrachten zien er tegenop om hun leerlingen in groep te laten samenwerken. Werken in groep gaat dan ook niet elke leerling even goed af en kan soms leiden tot chaos. Toch moeten leerkrachten hierin doorzetten want: al doende leert men!

Daarnaast kan een goede samenwerking pas plaatsvinden wanneer iedereen weet wat er van hem of haar verwacht wordt. Wat is er bijgevolg nodig voor een goed groepsresultaat en positieve groepsdynamiek?

- Nagaan of anderen het werk begrijpen
- Luisteren
- Parafaseren
- Aanwijzingen opvolgen
- Waardering
- Actief luisteren

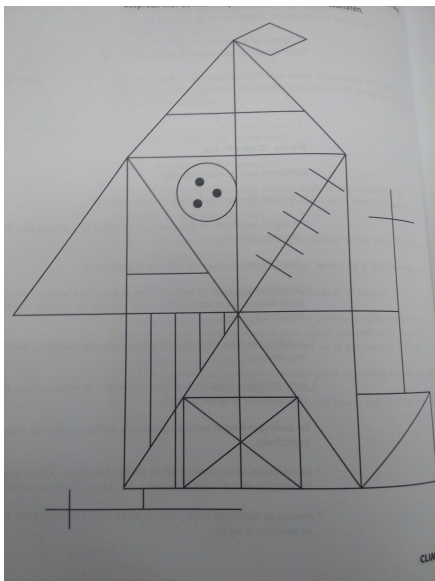
- ...

Groepscohesie is een derde belangrijk aspect om een groepswerk in zijn opzet te doen slagen. In een klas waar het klasklimaat slecht is (geen zorg dragen voor elkaar, elkaar niet vertrouwen en/of waarderen,...), is het geen goed idee om meteen met de CLIM-methodiek te beginnen. Het is noodzakelijk dat de leerling eerst het perspectief van de ander apprecieert en erkent.

Werken aan attitudes bestaat uit vier essentiële elementen:

1. Iedereen kan iets, niemand kan alles
2. Je hebt het recht om hulp te vragen
3. Je hebt de plicht om hulp te bieden
4. Samen zijn we slimmer

In de workshop zijn we ingegaan op de laatste leuze 'Samen zijn we slimmer' door middel van een tekenopdracht.

Tot slot biedt CLIM een doorschuifstelsel bestaande uit *rollen* aan om aan een positief klas- en leerklimaat te werken. Op die manier tracht er rekening gehouden te worden met meervoudige intelligentie die kan worden aangesproken doorheen de activiteiten.

Vooraleer je een rol kan opnemen, moet je exact weten wat welke rol inhoudt. Bij praktijkvoorbeelden staat een korte omschrijving voor elke rol.

Iedereen neemt elke rol eens op binnen de CLIM-lessen. De eerste rol die je toegewezen krijgt, is een rol die het beste aansluit bij je eigen kunnen, zodat je een voorbeeld kan vormen voor de ander.

Rol van de leerkracht

De rol van de leerkracht is hoofdzakelijk *mediërend*: de competentie van de leerkracht wordt aangesproken en zijn verwachtingen moeten worden bijgesteld. Door die houding aan te wenden, werkt de leerkracht aan (1) de 'status' van elk kind. Elk kind krijgt status in de groep en daardoor toegang tot (2) de interactie waarop leren gebaseerd is. Daarmee zijn de twee belangrijkste uitgangspunten van CLIM, met name 'status' en 'interactie', aangehaald.

Voor- en nadelen

Voordelen:

- Door middel van het doorschuifstelsel van de rollen komt ieder individu in de belangstelling te staan. Zo gaan we elkaar waarderen en voelt ieder van ons zich *verantwoordelijk* voor een bepaalde taak.
- In gewone groepswerken wordt *interactie* tussen de groepsleden wel aangehaald als zijnde belangrijk, maar betekent dit niet dat men logischerwijs tot een goeie samenwerking komt. Vaak zijn er personen die de leiding nemen en komen anderen niet aan het woord. Dit kan ervoor zorgen dat deze enkelingen zich niet competent genoeg voelen om het woord te nemen. Door het opnemen van een toegewezen rol, wordt je als groepslid onmisbaar en waardeer je zo meer elkaars bijdrage.

Nadelen:

- Tijdrovend
- Indien de groepjes aan eenzelfde opdracht werken is er een mogelijkheid dat het een productgericht proces wordt.

Randvoorwaarden

Vijf basisprincipes waaraan voldaan moet worden om echt over coöperatief groepswerk te spreken:

1. Er is een sfeer van positieve onderlinge afhankelijkheid
2. Er is interactie
3. De leerlingen zijn individueel verantwoordelijk voor de groepstaak
4. De sociale vaardigheden worden aangesproken
5. Er is aandacht voor het groepsproces.

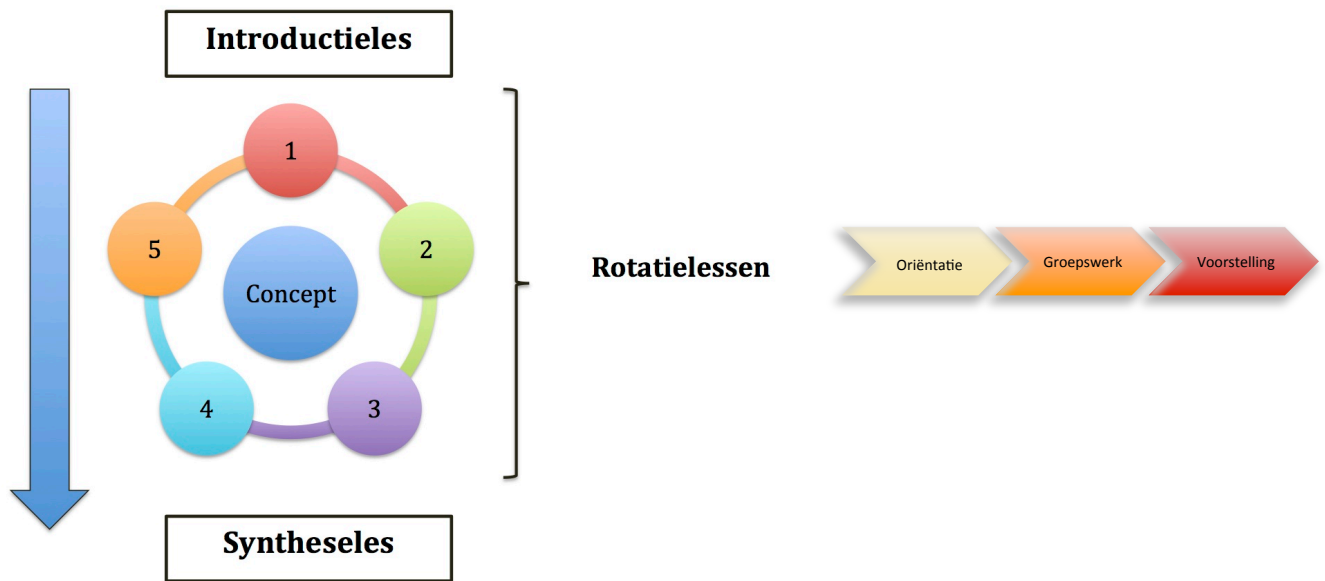
Hoe, waar, wanneer te gebruiken

De CLIM-methode kan in alle inhoudelijke vakken worden toegepast.

Vakken zoals Wereldoriëntatie (lager onderwijs) of Cultuurwetenschappen of Geschiedenis (secundair onderwijs) zijn interessant. Toch is het aangeraden om steeds een ander vak te kiezen, zodat overbelasting vermeden wordt.

Praktijkvoorbeeld(en)

Een les CLIM in de praktijk wordt onderverdeeld in verschillende fases. Hieronder bespreken we kort elke fase.

De eerste les van CLIM is een *introductieles*. Hierin moeten de leerkrachten werken aan een ‘climmig’ klasklimaat. Het is de bedoeling dat de kinderen werken aan attitudes, leren werken in groep, rollen leren opnemen en zich leren aan de afspraken te houden. Dit zijn belangrijke pijlers waar de leerkracht moet op toezien vooraleer men met de CLIM-sessies van start gaat.

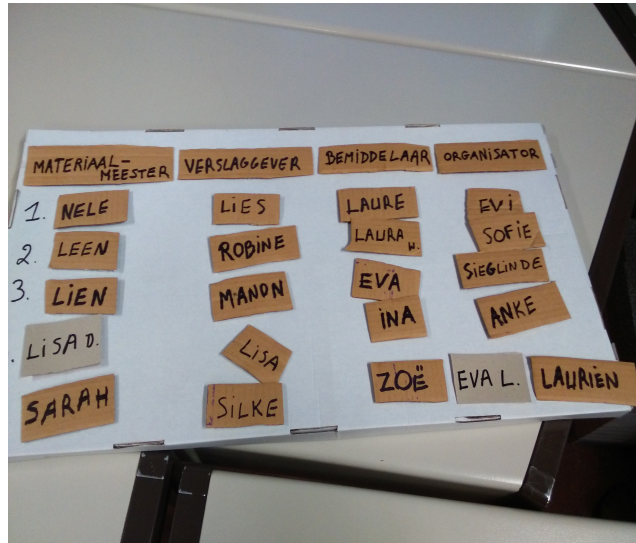
De volgende vijf lessen zijn *rotatielessen* waarbinnen het groepswerk vorm krijgt. De leerlingen krijgen in elke les een verschillende rol toegekend. Het is de bedoeling om de leerlingen in de eerste rotatieles een rol toe te kennen waarbij ze zich comfortabel voelen. De laatste rotatieles verwerven de leerlingen een rol die uitdagend is. Voor deze uitdagende rol kunnen leerlingen terug blikken naar de voorbije rotatielessen en nadenken hoe de groepsleden dit hebben aangepakt.

De rotatielessen bestaan uit drie fases :

1. *De oriëntatiefase*: De leerkracht wijst nogmaals op de afspraken en bereidt de leerlingen voor op de taak.
2. *Het groepswerk zelf*: De leerlingen gaan aan het werk zonder de tussenkomst van de leerkracht. Indien er vragen zijn, mogen die gesteld worden, maar vooraleer de leerkracht er bij betrokken wordt, proberen de leerlingen het op te lossen binnen de groep. De leerkracht begeleidt het groepsproces en geeft feedback.
3. *De voorstelling*: Binnen deze fase presenteren de leerlingen kort wat ze de voorbije lessen hebben opgesteld. Ieder groepslid neemt hierbij een plaats in.

Op het einde van de rotatielessen volgt een *syntheseles*. Dit is een les die alles van de voorbije lessen/sessies samenbrengt. Er wordt teruggegrepen op de rotatielessen en dit zowel op inhoudelijk als algemeen vlak.

Hieronder vind je een schema waarin de verschillende rollen beschreven staan. De leerkracht kan optioneel een bord maken met kaartjes zoals op de afbeelding. Op die manier is het telkens duidelijk voor de leerlingen welke rol ze moeten opnemen. Als ze daarbij ook weten wat die rol exact inhoudt, kunnen ze hem als zodanig ook goed uitvoeren. Zorg er als leerkracht dus steeds voor dat de verdeling van de rollen duidelijk is voor alle leerlingen. Het kan handig zijn om een overzicht van de rollen op te hangen in de klas, zodat de leerlingen onmiddellijk zelf kunnen controleren wie welke rol moet opnemen.

Rol	Wat doe je dan?
Organisator	<ul style="list-style-type: none"> - Zorgen dat iedereen meedoet - Zorgen dat iedereen alles begrijpt - Zorgen dat iedereen de kans krijgt om iets te zeggen - Zorgen dat iedereen bij de taak blijft - Vragen stellen aan elkaar - Vragen stellen aan de leerkracht als niemand in de groep de opdracht begrijpt
Materiaalmeester	<ul style="list-style-type: none"> - Materiaal halen - Materiaal verdelen - Materiaal terugleggen - Zorgen dat iedereen het nodige materiaal heeft - De opdracht indienen wanneer dat nodig is
Verslaggever	<ul style="list-style-type: none"> - Het antwoord/wat je gevonden hebt aan informatie binnen de groep, opschrijven - Overlopen met de groep wat er moet gedaan worden en wat er zal verteld worden aan de klas - Afspreken met de groep wie wat zal vertellen - Vertellen wat je met je groep deed - Iemand anders van je groep het verslag laten invullen
Bemiddelaar	<ul style="list-style-type: none"> - Aanmoedigen om mee te doen - Aanmoedigen om elkaar te helpen - Aanmoedigen om samen te werken - Complimentjes geven - Zorgen dat niemand afgekraakt wordt

Er zijn veel verschillende lespakketten uitgewerkt om met CLIM te werken. Zo heb je bijvoorbeeld deze van Elisabeth Cohlen of deze van De Boeck. De lespakketten zijn onderverdeeld per leeftijdsgroep en er is telkens ook een handleiding voor de leerkracht te verkrijgen.

Referenties

Brattinga, E. (Red.). (2011). *Curieuzeneuzen 2: Algemene handleiding*. Berchem: Uitgeverij De Boeck.

Paelman, F. (2004). *CLIM-wijzer voor het secundair onderwijs*. Antwerpen: Uitgeverij De Boeck

Uitgeverij De Boeck. (2006). *CLIM : coöperatief leren in multiculturele groepen – informatiebundel*, [Brochure]. Retrieved from http://hoger.deboeck.com/resource/extra/9789045516578/CLIM_leaflet_2006__2_.pdf